

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของวิทยาลัยชุมชน
2. ความหมายของหลักสูตร การใช้หลักสูตรและ โครงสร้างหลักสูตรของวิทยาลัยชุมชน
3. การเตรียมการสอน
4. การดำเนินการสอน
5. การผลิตและ การใช้สื่อการสอน
6. การวัดผลประเมินผล

ประวัติและความเป็นมาของวิทยาลัยชุมชน

ปรัชญาความหมายเบื้องต้นของวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้บริการการศึกษาแก่ชุมชน จัดการเรียนการสอนได้หลายรูปแบบ หลักสูตรมีความอ่อนตัวสามารถยืดหยุ่นตามความต้องการและความจำเป็นของชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้แสวงหาความรู้ ทักษะ ในสาขาวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ได้ตามศักยภาพของตน

ปรัชญาเบื้องต้น

วิทยาลัยชุมชนเชื่อว่าบุคคลทุกคนที่มีศักยภาพอยู่ในตัว ถ้ามีโอกาสและได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเขาได้อย่างเต็มที่ การศึกษาเป็นเครื่องมือ (Tool) ไม่ใช่เครื่องหมาย (Symbol) ดังนั้น การศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ มีอิสระ มีความปลอดภัย ด้วยการนำความรู้ ความคิด ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต การศึกษาคือกระบวนการของชีวิต บุคคลจะตามทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ โดยการติดตาม ศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา

ลักษณะเฉพาะของวิทยาลัยชุมชน

1. ยึดหลักเปิดประตูรับผู้เข้าเรียนที่มีพื้นฐานความรู้ ความสนใจ ความต้องการที่แตกต่างกันไป
2. มีหลักสูตรกว้างขวาง ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยจัดดำเนินการดังนี้
 - การศึกษาด้านวิชาชีพ
 - การศึกษาสายสามัญ
 - การศึกษาผู้ใหญ่
 - การศึกษาซ่อมเสริม
 - การศึกษาเพื่อเรียนต่อในระดับสูง
 - การแนะแนว
3. รูปแบบจัดการศึกษา มีหลากหลาย ทั้งลักษณะหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาอาชีพ หลักสูตร 2 ปี หลังมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อวุฒิอนุปริญา หลักสูตรปริญา 4 ปี และเมื่อวิทยาลัยชุมชนพัฒนาขึ้นเป็นวิทยาลัยสอนหลักสูตร 4 ปี สมบูรณ์แล้วจะพัฒนาเป็นสถาบันอุดมศึกษาเต็มรูปแบบต่อไป
4. ยึดชุมชนเป็นหลัก โปรแกรมต่าง ๆ ที่จัดการสอนในวิทยาลัยชุมชน จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ และตามความต้องการของตลาดแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน

5. ค่าใช้จ่ายต่ำ และให้ความสะดวกแก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะเสียค่าใช้จ่ายต่ำ ได้เรียนใกล้บ้าน สามารถทำงานไปด้วยและเรียนไปด้วย

6. ยืดหยุ่นในการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนได้หลายครั้งตามความต้องการและความจำเป็น

ประวัติของวิทยาลัยชุมชน

1. วิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ

วิทยาลัยชุมชน (Community College) เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแนวคิดใหม่ที่จัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) ในระยะแรกจัดตั้งสถาบันการศึกษาขึ้นในลักษณะ Junior College โดยแยกไปจากมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่สอนนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ก่อนที่จะเข้าไปร่ำเรียนวิชาการหรือวิชาชีพในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยต่อไป ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1940 (พ.ศ. 2483) เป็นต้นมา ได้เกิดกระแสความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วทั้งอเมริกา รัฐสภาอเมริกันจึงได้ออกกฎหมาย G.I. Bill of Rights ซึ่งได้กำหนดงบประมาณพิเศษสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาทุกชนิด ทุกประเภทแก่อดีตทหาร G.I ทุกคน ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้าเรียนในระดับนี้ด้วย จากนั้นรัฐบาลได้ยกฐานะ Junior College เป็น Community College ทำหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและจัดการศึกษาทั้งวิชาการและวิชาชีพ และจัดการศึกษาในรูปแบบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกเหนือจากการสอน 2 ปีต้นของมหาวิทยาลัย แนวคิดในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนได้แพร่หลายไปในประเทศอื่น เช่น แคนาดา อังกฤษ อิสราเอล ญี่ปุ่น เป็นต้น

2. วิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

(1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย (The Rising Expectation of Community Colleges in Thailand) เสนอต่อที่ประชุมของ The American Association of Junior Colleges International Assembly

ที่ยอนโนลลุ รัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์-5 มีนาคม 2513 โดยแสดงเจตจำนงที่จะจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้น โดยจัดการศึกษาในแบบหลักสูตร 2 ปี ทางวิชาชีพ และอาชีวศึกษา เพื่อสนองความต้องการกำลังคนด้านนี้ของประเทศ

(2) แนวคิดในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศ เริ่มปรากฏจริงจิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) โดยมีหลักการให้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนภาคต่าง ๆ โดยการรวมวิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา และวิทยาลัยพยาบาล เข้าเป็นระบบวิทยาลัยชุมชนประจำภาคพัฒนา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุดมศึกษา วิทยาลัยชุมชนที่เกิดขึ้นตามแนวคิดดังกล่าวในรูปของโครงการขึ้นอยู่กับสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในปี พ.ศ.2516 โดยการประสานงานกับทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการแล้ว ได้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเกิดขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ.2520 โดยให้วิทยาลัยชุมชนเกิดเป็นวิทยาเขตหนึ่งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดสอนต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 2 ปี ต่อจากมัธยมศึกษา และต่อมาเปิดสอนหลักสูตรระยะสั้นด้วย

วิทยาลัยชุมชนที่เกิดขึ้นได้ทำโครงการความร่วมมือกับกลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้ ให้จัดสอนหลักสูตรวิทยาลัยชุมชน คือวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา และภูเก็ต จากนั้น ในปี 2533 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานีขึ้นอีกหนึ่งแห่ง ซึ่งทั้งวิทยาลัยชุมชนที่ภูเก็ตและสุราษฎร์ธานียังดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน

(3) วิทยาลัยชุมชนในกระทรวงศึกษาธิการ

ระยะที่ 1 วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยครู

เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2527 ได้มีการประชุมอธิบดี โดยมี นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน นายสมาน แสงมลิ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอที่ประชุมว่า "เพื่อที่จะได้ใช้ทรัพยากรของวิทยาลัยครู โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็น

ครู อาจารย์ ระดับปริญญาตรี โท เอก เกือบ 6,000 คน ให้เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองมากที่สุด ในขณะที่การผลิตครูในด้านปริมาณจำเป็นจะต้องลดลงและการแก้ไข พ.ร.บ. วิทยาลัยครู 2518 จำเป็นต้องใช้ขั้นตอนและระยะเวลาพอสมควร จึงเห็นสมควรจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในวิทยาลัยครู" ที่ประชุมมีมติเห็นชอบ โดยให้เริ่มงานในปีการศึกษา 2527 ภาคละหรือกลุ่มวิทยาลัยครูละ 1 แห่งก่อน ทั้งนี้ให้ระวางเรื่องคุณภาพและการประสานงานใช้ทรัพยากรท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร การให้การศึกษาและการฝึกงานให้มากที่สุด จากนั้น นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ลงนามในประกาศกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน 4 แห่ง เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2527 คือ วิทยาลัยชุมชนนิบลสงคราม ที่จังหวัดพิษณุโลก วิทยาลัยชุมชนอุบลราชธานี ที่จังหวัดอุบลราชธานี วิทยาลัยชุมชนนครราชสีมา ที่จังหวัดนครราชสีมา และที่วิทยาลัยชุมชนนครศรีธรรมราช ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ได้จัดตั้งสำนักพัฒนาวิทยาลัยชุมชนขึ้น สังกัดกรมการฝึกหัดครู มีหน้าที่บริหารงานทั่วไป วางแผน วิจัย ฝึกอบรม ประสานงาน พัฒนาหลักสูตร และกำกับมาตรฐาน ติดตามและประเมินผลวิทยาลัยชุมชน

หลักสูตรวิทยาลัยชุมชน มี 3 รูปแบบ คือ

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรเทคนิคอาชีพ (ป.ทอ.) เป็นหลักสูตร 2 ปี ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาประกอบอาชีพได้ และบางสาขาวิชาอาจศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น
2. หลักสูตรระยะสั้น มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการประกอบอาชีพหรือคุณภาพชีวิต
3. หลักสูตร 2 ปีแรกของมหาวิทยาลัย มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อปี 3 และปี 4 ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยได้

ระหว่างที่วิทยาลัยครูกำลังเตรียมดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนนั้น มีการแก้ไข พ.ร.บ. วิทยาลัยครู ให้เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี ทำให้วิทยาลัยครูสอนได้หลากหลายสาขา ดังนั้นจึงไม่ได้มีการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนต่อ

ระยะที่ 2 วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เร่งดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้มีผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และคาดว่าจะเข้าเรียนได้ครบทุกคนในปีการศึกษา 2538 ประกอบกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความต้องการแรงงานสูงมากขึ้น นอกจากนี้สถาบันการศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เช่น วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ มีอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรและทรัพยากรอื่นที่เหมาะสม และมีความพร้อมระดับหนึ่งที่จะขยายฐานทางด้านวิชาการ โดยเพิ่มบทบาทในการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรม ให้กว้างขวางสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงเสนอโครงการที่จะเปิดวิทยาลัยชุมชน ในสถาบันการศึกษาเฉพาะทางดังกล่าว ต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับความเห็นชอบให้ดำเนินการได้ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2537

สาระสำคัญของโครงการวิทยาลัยชุมชน

1. วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อรองรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา อันเนื่องมาจากโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ
- (2) เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางถึงวิชาชีพชั้นสูง และระดับช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นและภูมิภาค
- (3) เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น
- (4) เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ประชาชน
- (5) เพื่อเป็นศูนย์การให้บริการด้านการศึกษาและการพัฒนาอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น

2. เป้าหมาย มุ่งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการขยายบทบาทของสถาบันการศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงศึกษาธิการ คือวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ รวม 77 แห่ง ให้ทำหน้าที่เป็นวิทยาลัยชุมชนอีกบทบาทหนึ่ง

3. หลักสูตร เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และหลักสูตรระยะสั้น ในสาขาที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและท้องถิ่น

วันที่ 26 กรกฎาคม 2537 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการ โครงการวิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป

วันที่ 21 มีนาคม 2537 กระทรวงศึกษาธิการประกาศจัดตั้ง สำนักงานโครงการวิทยาลัยชุมชนขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้ใช้ทรัพยากร และให้การดำเนินการโครงการเป็นงานส่วนหนึ่งของสำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ 12 กันยายน 2537 กระทรวงศึกษาธิการประกาศจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน ทั้ง 77 แห่ง

2. โครงสร้างการดำเนินงาน

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการวิทยาลัยชุมชนในระยะแรกบรรลุวัตถุประสงค์ กระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดโครงสร้างการดำเนินงาน ดังนี้

1. ระดับกระทรวง

1.1 คณะกรรมการบริหารวิทยาลัยชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นคณะกรรมการทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ มีปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน กรรมการประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาครัฐบาลและเอกชน โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานโครงการวิทยาลัยชุมชน เป็นเลขานุการ คณะกรรมการฯ มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ออกระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยชุมชน กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานวิชาการ แนวทางการพัฒนาหลักสูตร และหาแนวทางสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน

1.2 สำนักงานโครงการวิทยาลัยชุมชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีรองศาสตราจารย์วรชัย เขียวปภาณี เป็นผู้อำนวยการสำนักงานโครงการ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลาง ในการประสานการดำเนินโครงการจัดทำแผนจัดทำข้อมูล และสารสนเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าของโครงการ ตลอดจนให้การสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ

2. ระดับสถานศึกษา

2.1 คณะกรรมการวิทยาลัยชุมชนในระดับสถานศึกษา ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 21 คน มีผู้ทรงคุณวุฒิที่วิทยาลัยเลือกเป็นประธานกรรมการ กรรมการประกอบด้วยผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยทุกฝ่าย หัวหน้าคณะวิชาหรือหัวหน้าภาควิชา หรือหัวหน้างานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในสาขาวิชาที่จัดการศึกษาหรือฝึกอบรม ผู้แทนครู อาจารย์ ผู้แทนนักเรียน นักศึกษา หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชน ที่มีความรู้ ความสามารถในชุมชนที่วิทยาลัยตั้งอยู่ และให้ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนเป็นเลขานุการ คณะกรรมการฯ มีหน้าที่วางแผน กำหนดระเบียบการบริหารและการจัดการศึกษาของวิทยาลัย พิจารณากำหนดหลักสูตรและรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรภายในหลักเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนด ควบคุม ดูแล การวัดผลและอนุมัติผลการศึกษา จัดทำงบประมาณประจำปี พิจารณาให้ความเห็นชอบ การจัดทำงบประมาณของวิทยาลัยจากเงินนอกงบประมาณ จัดทำรายงานผลงาน แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อส่งเสริมกิจการของวิทยาลัย และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้อำนวยการวิทยาลัย

2.2 การบริหารภายในวิทยาลัยชุมชน ในระยะแรกให้แต่ละวิทยาลัยดำเนินการโดยใช้โครงสร้างเดิมของวิทยาลัยไปก่อน

รายชื่อวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยพลศึกษาเขตภาคเหนือ

1. วิทยาลัยชุมชนเพชรบูรณ์ ในวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์
2. วิทยาลัยชุมชนทุ่งคอก ในวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดสุโขทัย
3. วิทยาลัยชุมชนช้างเผือก ในวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
4. วิทยาลัยชุมชนนครเขื่อง ในวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดลำปาง

(สำนักงานโครงการวิทยาลัยชุมชน, 2537, หน้า 3-9)

ความหมายของหลักสูตร

ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2523, หน้า 20) กล่าวว่า หลักสูตร คือประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทุกด้าน

สุมิตร คุณานุกร (2518, หน้า 2) หลักสูตร หมายถึง การประมวลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ตามระดับชั้นความต้องการ ความสนใจตามวัยของนักเรียน และความต้องการของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ยุทธศักดิ์ ฮัมแสน (2535, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับ การวางแผนจัดขึ้น เป็นลักษณะของวิชาที่มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินงาน จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน

สุวัฒน์ มุทเมธา (2523, หน้า 134-135) กล่าวว่า หลักสูตร คือประสบการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจะให้แก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้รับความรู้ เจตคติและทักษะที่สำคัญอันจำเป็นแก่ชีวิตเพื่อพร้อมที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตของตนอย่างมีประสิทธิภาพได้

จากความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้แล้วนั้น สรุปได้ว่า หลักสูตร คือมวลประสบการณ์ความรู้ กิจกรรม ที่สถานศึกษาได้จัดให้แก่ผู้เรียน โดยตั้งจุดมุ่งหมายและจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรมีความสำคัญ และจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมให้มากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกันและมีประสิทธิภาพที่ต้น กัญญา สาร, สุมิตร คุณานุกร, สังัด อูทรานันท์, Talor และ Nicholls (อ้างใน วีระเดช เชื้อนาม, 2536, หน้า 9-10) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร

ข้อมูลพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ที่ควรจะต้องมีการวิเคราะห์เสียก่อน เพื่อให้ทราบที่มาของปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรว่าจะพัฒนาไปทิศทางใด ขอบข่ายของข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรควรประกอบไปด้วยข้อมูลพื้นฐานทางด้านความสนใจของผู้เรียน สภาพสังคมของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา ปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาการศึกษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ นักพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์เบื้องต้นเสียก่อน เพื่อที่จะสามารถกำหนดความมุ่งหมายได้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมและผู้เรียน

2. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร

เป็นการพยายามหาคำตอบให้ได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นนั้นทำไปเพื่ออะไร ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้ข้อมูลพื้นฐานดังที่ได้กล่าวมาแล้วมาวิเคราะห์ เพื่อที่จะกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะเป็แนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการประเมินผลหลักสูตรอันเป็นขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรในลำดับต่อไป การกำหนดความมุ่งหมายที่ดีว่า ควรจะมีลักษณะที่มุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้

เนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นสื่อกลางที่จะนำผู้เรียนไปสู่ความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ เกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาควรพิจารณาจากความเที่ยงตรงของเนื้อหาว่ามีความถูกต้องเพียงใด ความสำคัญของเนื้อหาที่มีต่อสภาพสังคม ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหานั้น ๆ ในส่วนของการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้มีแนวในการเลือกดังต่อไปนี้

- ประสบการณ์ที่เลือกจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน
- ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจะทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน

- ประสพการณ์เรียนรู้หรือกิจกรรมที่จะจัดให้กับผู้เรียนควรอยู่ในขอบเขตความสามารถของผู้เรียนที่จะปฏิบัติได้

- ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เลือกมาให้ผู้เรียนควรส่งเสริมจุดมุ่งหมายในการสอน
หลาย ๆ ด้าน

- ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เลือกมาให้ผู้เรียนควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. การนำหลักสูตร ไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อได้มีการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะได้หลักสูตรที่มีลักษณะที่เป็นรูปเล่ม ที่เป็นเอกสารหลักสูตรก็คือ ตัวหลักสูตรนั่นเอง ซึ่งยังไม่สามารถทราบได้ว่าหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติหรือการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียนโดยตรง ในการพัฒนาหลักสูตรขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่จะต้องมีการปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจัง โดยยึดกรอบแนวความคิดต่าง ๆ ในเอกสารหลักสูตรเป็นแนวในการปฏิบัติ

5. การประเมินหลักสูตร

กระบวนการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่จะบอกถึงคุณค่าของหลักสูตรว่าดีหรือไม่ เหมาะสมเพียงใด โดยประเมินจากการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรจึงได้กำหนดการประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนา นักพัฒนาหลักสูตรควรจะได้กำหนดเกณฑ์ของการประเมินว่าควรประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้างที่จะสอดคล้องและครอบคลุมความมุ่งหมายของหลักสูตร

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรที่มีขอบข่ายกว้างและครอบคลุม ทำให้เกิดข้อสงสัยสำหรับนักพัฒนาหลักสูตรใหม่ ๆ ว่า จะปฏิบัติได้ครบถ้วนมากเพียงใด ในแต่ละขั้นตอนมีแนวปฏิบัติอย่างไรจึงทำให้การพัฒนาหลักสูตรเป็นไป

ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร อย่างไรก็ตามถ้านักพัฒนาหลักสูตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรได้วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวจะพบว่า ภายในกระบวนการหลักทั้ง 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย กระบวนการย่อย ๆ 2 กระบวนการ คือ การพัฒนาที่ตัวหลักสูตรและการพัฒนาในส่วนการนำหลักสูตรไปใช้

การพัฒนาหลักสูตรวิทยาลัยชุมชน ในวิทยาลัยพลศึกษา จากเอกสารวิทยาลัยชุมชนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานโครงการวิทยาลัยชุมชน (2537, หน้า 9-10) กล่าวถึงแนวทางพัฒนาหลักสูตรวิทยาลัยชุมชน ดังนี้

ในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับวิทยาลัยชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรวิทยาลัยชุมชน คณะทำงานร่างหลักสูตร ในวิชาพื้นฐานทั่วไปทั้งหลักสูตรและประกาศนียบัตรวิชาชีพ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และคณะทำงานจัดทำระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้มีความรู้ความสามารถจากหน่วยงานและสถานศึกษา คือ กรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (กรมการฝึกหัดครู) กรมวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สำนักงานปลัดกระทรวง กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมสามัญศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์

การพัฒนาหลักสูตรสำหรับวิทยาลัยชุมชน ได้ดำเนินการในลักษณะการปรับปรุงจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งเคยใช้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยปรับปรุงให้มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยชุมชน การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นเฉพาะหมวดวิชาชีพพื้นฐานทั่วไป ซึ่งต้องเรียนเหมือนกันทั่วประเทศ ส่วนรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะหรือวิชาชีพนั้น วิทยาลัยชุมชนดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น

เมื่อคณะทำงานปรับปรุงหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว นำเสนอคณะกรรมการบริการวิทยาลัยชุมชน ของกระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ และเสนอคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งให้ความเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2538

3.2 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ สำหรับวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนวิชาพื้นฐานทั่วไป ที่มุ่งสร้างความเป็นมนุษย์ (Manhood Education) และส่วนวิชาเฉพาะ หรือวิชาชั้นที่มุ่งให้ประกอบอาชีพได้ (Manpower Education)

โครงสร้างหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ แบ่งเป็น 3 หมวดวิชา ดังนี้

หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	32	หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาภาษา	จำนวน	8	หน่วยกิต
- กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	จำนวน	8	หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	จำนวน	8	หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์	จำนวน	8	หน่วยกิต
หมวดวิชาเฉพาะ	จำนวน	58-82	หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาชีพสัมพันธ์	จำนวนไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต
- กลุ่มวิชาเอก หรือ วิชาชีพและการฝึกงาน	จำนวนไม่น้อยกว่า	52	หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี	จำนวน	10	หน่วยกิต
	รวม	100-120	หน่วยกิต

สาขาวิชาที่ผ่านความเห็นชอบให้เปิดสอนในปีการศึกษา 2538

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

1. สาขาวิชาการกีฬาและสุขภาพ
2. สาขาวิชาณิชการ
3. สาขาวิชาช่างไฟฟ้า

4. สาขาวิชาช่างก่อสร้างทั่วไป
5. สาขาวิชาช่างกลโรงงาน
6. สาขาวิชาช่างยนต์
7. สาขาวิชาแจสตันซ์
8. สาขาวิชาดนตรีสากล
9. สาขาวิชาขับร้องสากล
10. สาขาวิชาเทคนิคการพิมพ์

การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอนในเรื่องที่จะสอนอย่างกว้าง ๆ ซึ่งเป็นหลักใหญ่ ๆ ที่จะต้องปฏิบัติโดยอาจกำหนดไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นตอน ๆ ไป การเตรียมการสอนเป็นการทำงานทุกชั้นอย่างละเอียดรอบคอบ โดยอาจจะทำการทดลองให้เห็นจริง ๆ ก่อนวันที่จะลงมือสอน เพื่อจะได้นำวิธีการเหล่านั้นมาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการในขณะที่ยังมีสอนในชั้นเรียนจริง ๆ (อบรม สนิทบาล และ กุลชลี องค์กรีพร, 2524, หน้า 85) ในขณะที่ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน (2524, หน้า 251-252) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเตรียมการสอนดังนี้

1. เพื่อให้ครูได้พิจารณาอย่างเหมาะสมถูกต้องเกี่ยวกับ
 - 1.1 การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน
 - 1.2 ความต้องการ ความสนใจ วุฒิภาวะ ประสบการณ์ ความสามารถ ฯลฯ

ของนักเรียน

- 1.3 หาวิธีสร้างแรงจูงใจ และการเสริมกำลังใจที่เหมาะสม
- 1.4 จัดเนื้อหาวิชาในการเรียนการสอนได้เหมาะสม ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมใน

สิ่งทีขาดหรือบกพร่อง

2. เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เหมาะกับผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างสอดคล้องกับความแตกต่างและความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างแท้จริง

3. เพื่อครูจะได้จัดแบ่งการใช้เวลาในการสอนได้อย่างเหมาะสม

4. เพื่อครูจะได้เลือกใช้วิธีสอน จัดกระบวนการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมและกลวิธีต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อที่จะส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

5. เพื่อให้ครูมีโอกาสพิจารณาแนวทางในการประเมินผล เลือกใช้และสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนด

6. เพื่อให้ครูมีโอกาสพิจารณาเลือกจัดหาสื่อการเรียนการสอน เตรียมจัดทำ ปรับปรุงทดลองใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อให้บังเกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง

7. เพื่อความเจริญงอกงามในอาชีพครู ในการประสานงาน ปรึกษาหารือ เตรียมงาน ร่วมกันระหว่างครูผู้สอน หรือการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม คิดค้นหาความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาทดลองปรับปรุงใช้ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของครู และเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมทั่วไป

8. เพื่อให้ครูสามารถทำการสอนได้อย่างมั่นใจและได้ผล

จินตนา ยูนิพันธ์ (2527, หน้า 148-150) ได้กล่าวถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการเตรียมการสอนดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์สภาพของสิ่งแวดล้อมที่ช่วยในการสอน เป็นต้นว่า ห้องที่ใช้สอน อุปกรณ์การสอน มีความพร้อมและเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงวิธีการที่จะทำให้การสอนเป็นไปโดยราบรื่น และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ในขณะนั้นว่าเป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

2. ขั้นตอนการออกแบบการสอน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2 จัดเรียงจุดประสงค์ตามลำดับก่อนและหลัง ซึ่งผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้

2.3 เลือกเนื้อหาวิชา ผู้สอนจะกำหนดเนื้อหาวิชา เพื่อนำผู้เรียนให้มีพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 เลือกกิจกรรมการสอน ซึ่ง จะรวมถึงการเลือกวิธีสอนและการเลือกอุปกรณ์การสอน

2.5 เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องกระทำและเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับระหว่างการดำเนินการสอนของผู้สอน

3. ขั้นตอนการออกแบบประเมินผล การออกแบบประเมินผล ควรเริ่มจากการกำหนดการเรียนรู้ก่อนเรียน เพราะการกำหนดการเรียนรู้ก่อนเรียนจะเป็นพื้นฐานในการประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียนของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะใดบ้าง และผู้เรียนต้องการความรู้ ทักษะใดเพิ่มขึ้น การกำหนดวิธีการประเมินการเรียนรู้ก่อนเรียน ผู้สอนจะต้องวางแผนว่าจะทำการประเมินผลก่อนเรียนอย่างไร เป็นต้นว่า อาจทำในลักษณะการทดสอบก่อนเรียน และในการเตรียมการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นจะต้องวางแผนการประเมินการสอนวิธีการสอนของตน ผลการประเมินจะเป็นผลต่อการพัฒนาตนเองของผู้สอนและพัฒนาการสอน นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้องกำหนดแผนการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลจากการประเมินจะทำให้ผู้สอนทราบได้ว่า ผู้เรียนมีการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และจะต้องมีการซ่อมเสริมตอนใดบ้าง

จากลำดับขั้นตอนของการเตรียมการสอนมาสู่ภาระหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครูผู้สอน คือการจัดทำแผนการสอน ซึ่งการเตรียมแผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของแผนการสอนไว้ดังนี้ คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good อ้างใน ทองสุข รวยสูงเนิน, 2527 หน้า 34) ได้ให้ความหมายของแผน

การสอนว่า แผนการสอนคือ โครงการย่อยที่ประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญของบทเรียนที่จะสอนรวมถึงวัตถุประสงค์ จุดประสงค์ที่ต้องการเน้น คำถามที่จะใช้ถาม สื่อการเรียน และกำหนดงานที่จะให้ทำ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างใน สุลล วังสินธ์, 2536, หน้า 4) กล่าวว่า แผนการสอน คือการนำวิชาหรือประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น

จำนง พรายแย้มแซ (2529, หน้า 3) กล่าวว่า แผนการสอน คือ หัวใจสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง

สุวัฒน์ มุทธเมธา (2523, หน้า 2523) กล่าวว่า แผนการสอน คือ การวางแผนการสอนหรือโครงการสอน อันประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ การจัดเนื้อหา กิจกรรม ประสบการณ์ต่าง ๆ สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน กระบวนการเรียนรู้ กลวิธีต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการประเมินผลหรือให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

อาคม จันทสุนทร (อ้างใน ประทวน กลิ่นพินิจ, 2539 หน้า 19) ได้ให้คำอธิบายความหมายของแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอนเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดในการสอนตามหลักสูตร แก่ครู มีลักษณะคล้ายประมวลการสอน โครงการสอนและบันทึกการสอนรวมกัน คือครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้ เพราะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การวัดผลของแต่ละเรื่องที่สอน และบอกจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนด้วย

กล่าวโดยสรุปว่า แผนการสอน หมายถึง เอกสารที่ขยายรายละเอียดจากหลักสูตรไปสู่แนวทางการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และวิธีการวัดผล

สุพล วงสินธ์ (2536, หน้า 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่ดีที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา
 2. ช่วยให้ครูมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอนได้ตามเป้าหมาย
 3. ส่งเสริมให้ครูใฝ่ศึกษาหาความรู้ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล
 4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอนแทนได้
 5. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาศึกษา
 6. เป็นผลงานทางวิชาการแสดงความชำนาญการและความเชี่ยวชาญของผู้ทำ
- ส่วน สนิท สัตโยภาส (2532, หน้า 137) และ ประภาศรี สีหอำไพ (2524, หน้า 210) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องความสำคัญของแผนการสอนดังนี้
1. สามารถลำดับกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกัน เวลาปฏิบัติการสอนจริง
 2. ช่วยในการจัดเตรียมสื่อการสอน
 3. การเตรียมวัตถุประสงค์และกิจกรรม ช่วยให้ประเมินผลการเรียนการสอนได้สอดคล้องกันอย่างดี
 4. เพื่อเตรียมตัวครูให้มีความมั่นใจ ในการสอนของตนยิ่งขึ้น ทั้งด้านความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาและวิธีดำเนินการสอน
 5. เป็นรายงานของชั้นเรียน ช่วยครูทบทวนความจำในการสรุปผลประจำภาค
 6. ขยายรายละเอียดจากแผนการสอนระยะยาว
 7. นักเรียนได้รับความรู้เต็มที่จากครูที่เตรียมมาอย่างดี
 8. ช่วยให้ครูที่สอนแทนได้รู้ว่ามีนักเรียนเรียนไปถึง ไหนจะสอนอย่างไร

ดังนั้น จึงพอสรุปความสำคัญของแผนการสอนได้ว่า เป็นการจัดเตรียมวิเคราะห์เพื่อวางแผนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียน วิธีการสอน การเลือกใช้สื่อการสอน ตลอดจนวิธีการวัดผล เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน

สำหรับแผนการสอนนั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญหลายประการ ดังที่ สมพร มั่นตะสูตร (2526, หน้า 68) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. หัวเรื่องและกำหนดเวลาเรียน
2. เนื้อหาสาระ
3. ความคิดรวบยอด
4. จุดประสงค์ของการเรียน
5. สื่อการเรียน
6. กิจกรรมการเรียน
7. การประเมินผล

สนธิ สัตโยภาส (2532, หน้า 137) และ สุกพล วังสินธ์ (2536, หน้า 5) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่ององค์ประกอบของแผนการสอนระดับบทเรียน ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ความคิดรวบยอด คือ สาระสำคัญของความรู้หรือหลักการที่นักเรียนต้องเข้าใจและครูจะต้องทำให้นักเรียนเข้าใจถูกต้องครอบคลุมและชัดเจน
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ คือ สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้รับหรือทำได้ ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรม
3. เนื้อหา คือ เรื่องราวที่เด็กจะต้องเรียน โดยจัดเรียงจากง่ายไปหายาก เหมาะสมกับวัย สิ่งแวดล้อม และชีวิตประจำวัน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้และความคิดรวบยอดที่กำหนดไว้

5. สื่อการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ง่ายและเร็วขึ้น

6. การวัดผลประเมินผล เป็นการกำหนดวิธีการวัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในชั้นของการเตรียมการสอน การทำแผนการสอนนั้นมีประโยชน์ต่อการดำเนินการสอนเป็นอย่างมาก ดังที่ ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 101) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยการสอนของครูให้มุ่งไปสู่การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก
2. ช่วยการสอนของครูให้ดำเนินไปโดยสะดวกและบรรลุผลสัมความมุ่งหมาย
3. ช่วยนักเรียนให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง แน่นนอน และช่วยจัดการสอนอย่างผิดพลาด ๆ ของครูให้หมดสิ้นไป

4. ช่วยครูที่จะมาสอนแทนได้ทราบว่า นักเรียนเรียนไปถึงเรื่องใดบ้างแล้ว และจะสอนอะไรให้ต่อเนื่องกันต่อไป ถ้าครูสอนประจำรู้ว่าจะติดขัดมาสอนไม่ได้ ได้เตรียมการสอนทำเป็นบันทึกการสอนไว้ให้จะเป็นการสะดวกแก่ผู้สอนแทนยิ่งขึ้น

สมพร มั่นตะสูตร (2526, หน้า 71) กล่าวถึงประโยชน์ของบันทึกการสอนหรือแผนการสอนว่า

1. ช่วยให้การเรียนการสอน ได้ผลดีขึ้น เพราะครูมีการเตรียมการล่วงหน้า
2. ช่วยเสริมความมั่นใจให้ครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น
3. สะดวกแก่การสอนแทน ในกรณีที่ผู้สอนตัวจริง ไม่อยู่ ทำให้การสอนต่อเนื่อง
4. เป็นหลักฐานในการสอนและออกข้อสอบ
5. เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ในกรณีที่ครูเตรียมกิจกรรมบางอย่างไว้แล้วได้ผลไม่เต็มตามเป้าหมาย ครูจะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการสอนระยะหลัง

นอกจากนี้ สมพร มันทะสูตร (2526, หน้า 70-71) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของแผนการสอนที่ดี ดังนี้

1. มีความมุ่งหมายทุกบทเรียน
2. การจัดกิจกรรมการสอนคำนึงถึงธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของนักเรียน
3. มีกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำทางไปสู่ความคิดรวบยอด

4. กำหนดวิธีสอนให้เหมาะสมกับแต่ละบทเรียน

5. วัสดุหรือสื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นของหาง่ายและมีในท้องถิ่น ราคาถูก

6. หากมีการเชิญวิทยากรเสริมความรู้ ต้องเลือกสรรให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 101) กล่าวถึงลักษณะของบันทึกการสอนหรือแผนการสอนที่ดี ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน สำหรับเรื่องหรือวิชาที่สอน (Aim)
2. ย่อเรื่อง หรือ เขียนมโนทัศน์ของเรื่อง ไว้อย่างกะทัดรัด ชัดเจน เพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน (Understanding)
3. จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่ม (Individuality and Grouping)
4. จัดตั้งคำถามหรือปัญหาให้เหมาะกับนักเรียน เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน (Inquisitive)
5. ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อเร้าให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน (Interest - Attention)
6. มีการทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเชื่อมโยง
7. มีอุปกรณ์การสอน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียน (Experience)
8. ตั้งข้อทดสอบไว้ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

9. เตรียมปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องหรือวิชาที่จะเรียนต่อไปไว้ให้คนคว้า

(Researching)

10. มีการพิจารณาผลบันทึกการสอน (Appraisal) และประเมินผลการสอนของครู

(Evaluation)

การดำเนินการสอน

ในชั้นของการดำเนินการสอน ซึ่งเป็นการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน เพื่อดำเนินกิจกรรมการสอนตามแผนการสอนที่วางไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องทราบหลักทั่วไปของการสอน อันเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด และได้มีผู้เสนอแนะเกี่ยวกับหลักการสอนทั่วไป ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ไวไลร์ตัน เพชรรัตน์ (2535, หน้า 12-17) กล่าวถึงหลักการสอนทั่วไปว่า

1. สอนให้เกิดการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ การที่ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใดได้ดี ควรมีประสบการณ์ในสิ่งนั้นก่อน จะทำให้ได้รับประสบการณ์ด้วยตนเอง สามารถกระทำกิจกรรมอื่นได้ ถ้าครูไม่สามารถจัดประสบการณ์ตรงได้ ควรใช้วัสดุทัศนวัสดุประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ ในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้น

2. ควรเริ่มจากความสนใจของผู้เรียน ครูพิจารณาว่าผู้เรียนต้องการหรือมีความสนใจสิ่งใด ต้องเริ่มต้นสอนจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ เมื่อผู้เรียนสนใจสิ่งใดแล้วจะสามารถเรียนได้ดี แล้วจึงค่อย ๆ สอนสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากความสนใจของผู้เรียนตามที่ครูต้องการได้

3. เรียนจากการกระทำ โดยผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้รู้จักวิธีการ สามารถนำเอาวิธีการเหล่านั้นมาปฏิบัติจริง ผู้เรียนอาจพบปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้น ทำให้รู้จักวิธีแก้ปัญหาไปในตัวด้วย มีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และสามารถนำเอาสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ได้

4. คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน ไม่สอนตามใจครูหรือสอนตามเนื้อหาบทเรียนในหลักสูตรเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียนด้วยว่า สามารถเรียนได้หรือไม่ บรรลุคุณภาวะเพียงพอที่จะรับความรู้ในระดับนั้น เพียงใด และต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละรายด้วย

5. สอนให้เข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้ง ให้เกิดการเรียนรู้และรู้สึกว่างบทเรียนไม่ยาก ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจบทเรียนแล้วจะรู้สึกว่างบทเรียนนั้นยาก ไม่รู้เรื่อง ก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอย ไม่อยากเรียน

6. ใช้ปัญหาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ โดยการตั้งปัญหาที่จะสามารถช่วยผู้เรียนเกิดความ ต้องการที่จะแก้ปัญหานั้นให้ลุล่วงไป หมายถึง ครูช่วยผู้ให้เกิดความสนใจในบทเรียน จากนั้นก็ช่วย แนะนำให้แก้ปัญหานั้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหานั้น ก่อให้เกิดแรงจูงใจอยากเรียน ต่อไปอีก

7. ให้มีส่วนร่วมในการเรียน การมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน จะทำให้อยากเรียน การเรียนจะบรรลุผล ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้แก่ การช่วยทำอุปกรณ์การสอน ให้มาอธิบายหน้าชั้น การอภิปราย การร่วมกันวางแผนการสอน และการทำกิจกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน นอกจากจะช่วยเหลือเสริมสร้างความ เป็นผู้นำและผู้ตามแล้ว ยังเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วย

8. ควรบอกจุดมุ่งหมายในการเรียนวิชานั้นว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งให้เห็นความจำเป็นของสิ่งที่จะเรียน ให้รู้จักคิดเพื่อถ่ายทอดให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ในวิชานั้น ถ้าไม่บอกจุดมุ่งหมายหรือผู้เรียนไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไม อาจเกิดความไม่สนใจและไม่อยากเรียนได้ ครูจึงต้องบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนให้ผู้เรียนทราบก่อน

9. สอนให้รู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้การเรียนได้ผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมาย มีการเจริญของทางทางด้านสังคม ได้รู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักปรับตัวให้เข้ากันได้ รู้จักการทำงานตามหน้าที่ที่ได้

รับมอบหมาย มีการเคารพซึ่งกันและกัน และมีการช่วยเหลือกันทำงาน เป็นการปูพื้นฐาน ประชาธิปไตยอีกทางหนึ่งด้วย

10. สอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม ให้มองเห็นของจริงและเข้าใจง่ายก่อน เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานความรู้ที่จะเรียน ในสิ่งที่มองไม่เห็นและเข้าใจยากขึ้น

11. สอนจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ตามลำดับชั้น ผู้เรียนจะได้ค่อย ๆ เรียนรู้เพิ่มขึ้น ยากขึ้น หรือสลับซับซ้อนขึ้น โดยอาศัยความรู้ในตอนแรกเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนนั้น ทำให้การเรียนต่อเนื่องกัน ผู้เรียนจะสามารถเรียนสิ่งที่ยากได้โดยไม่ลำบากมากนัก ทำให้การเรียนในสิ่งนั้นประสบความสำเร็จได้ผลสมบูรณ์ และผู้เรียนเรียนได้ดี

12. ควรใช้อุปกรณ์การสอนประกอบการสอน เพื่อให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น และผู้เรียนจำบทเรียนได้นาน ทำให้บทเรียนน่าเรียน ไม่น่าเบื่อหน่าย

13. สอนตามหลักจิตวิทยาการศึกษาหรือหลักการเรียนรู้ โดยจัดลำดับการเรียนตามหลักการเรียนรู่ว่าผู้เรียนควรจะเรียนรู้สิ่งใดก่อนหลัง และจัดบทเรียนให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วย

14. สอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และให้ประสบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละบุคคล เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ย่อมประสบผลสำเร็จแตกต่างกัน ครูควรสอนให้ผู้เรียนแต่ละคนประสบผลสำเร็จตามควรแก่ความสามารถของตนเอง สอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ดัดแปลงนำเอาสิ่งที่ได้เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

15. การสอนที่ได้ผลดีเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน ได้แก่ การสอนตามวิธีวิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา

นอกจากนี้ บำรุง กลัดเจริญ และ จวีวรรณ กิยาวงค์ (2527, หน้า 151) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การสอนทั่วไปว่า

1. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้
2. สอนจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยาก
3. สอนจากสิ่งที่มีความคุ้นเคยไปหาสิ่งที่ไม่มีตัวตน
4. สอนจากสิ่งที่พบเห็นไปหาเหตุผล

5. สอนจากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่สลับซับซ้อน
6. สอนให้เป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก
7. สอนให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5
8. สอนให้สนุกน่าสนใจ
9. สอนโดยครูบอกให้น้อยที่สุด
10. สอนให้นักเรียนเรียนโดยการกระทำ

จากแนวคิดของหลักการสอนทั่วไป สรุปได้ว่า ในการสอนนั้นครูผู้สอนต้องมีวิธีการสอนที่ดี อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คัดเลือกกิจกรรมการสอนที่เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ให้มากที่สุด จึงจะทำให้การสอนประสบผลสำเร็จ มีความราบรื่น โดยครูผู้สอนต้องเข้าใจถึงหลักจิตวิทยาในการสอน

ในส่วนของการใช้จิตวิทยาในการเรียนการสอนนั้น ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 18-21) กล่าวถึง หลักจิตวิทยาที่ครูควรคำนึง ในการสอน สรุปได้ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล

- ครูควรวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียนเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ เพื่อให้ทราบพื้นฐาน และเพื่อช่วยส่งเสริมเด็กหรือแก้ไข และช่วยในการจัดกิจกรรมเสริมทักษะที่เด็กยังบกพร่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก เพราะหลักสูตรใหม่ถือการซ่อมเสริมเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน

- จัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นการเรียนตามเอ็กติภาพ

2. จิตวิทยาวัยรุ่น

- ศึกษาให้รู้จักลักษณะของวัยรุ่น เข้าใจและยอมรับพฤติกรรมของวัยรุ่น คำนึงถึงความสนใจของวัยรุ่น เพื่อนำมาใช้เร้าให้สนใจบทเรียน ครูสามารถแนะนำการปรับตัวให้กับวัยรุ่นได้ อย่าให้มีช่องว่างระหว่างวัย ควรที่จะสื่อสารกันให้เข้าใจ

3. ความต้องการพื้นฐาน

- จัดบรรยากาศในการเรียนและของห้องเรียนให้เป็นที่พึงประสงค์ โดยคำนึงถึงความอบอุ่น ความร่วมมือ ประชาธิปไตย และการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนอย่างยุติธรรม เกี่ยวกับการปกครองชั้นและการบริหารการเรียนการสอน ครูและนักเรียน นิ่งตลกสนุกสนาน วิธีส่งงาน การซักถาม การขอปรึกษาครูส่วนตัว การวัดผล ฯลฯ ก่อนล่วงหน้า

4. ความสนใจ สร้างได้โดย

1. ทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เช่น มีอุปกรณ์การสอนและใช้กิจกรรมในการสอน

2. ในการสอนมีการเปรียบเทียบและยกตัวอย่าง

3. การสร้างบุคลิกภาพและน้ำเสียง ให้ดึงดูดความสนใจ

4. การเปลี่ยนแนว วิธีสอน วิธีจัดกิจกรรม วิธีแบ่งกลุ่ม ฯลฯ

- มีชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อเร้าความสนใจและความพร้อม ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การใช้อุปกรณ์ การสร้างบุคลิกภาพของครู การเตรียมบรรยากาศในการเรียนการสอน เช่น จัดห้องเรียน จัดทำป้ายนิเทศ การทดสอบโดยให้เด็กมีส่วนร่วม การวางแผนร่วมกัน การสร้างปัญหาที่ท้าทายให้ทุกคนมีสำนึกในทางความคิด

- นอกจากนั้นควรนำหลักการจำ-การลืม มาใช้ กล่าวคือ มีการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วในชั่วโมงก่อนให้เกิดการเชื่อมโยง

5. หลักการจูงใจ

- ในขณะปฏิบัติการฝึกทักษะ ครูต้องใช้วิธีจูงใจให้นักเรียนกระทำด้วยความเต็มใจ และด้วยทัศนคติที่ดี ด้วยความชื่นชมและสนุก ตั้งใจจริง ครูชี้ให้เห็นประโยชน์ แสดงเจตนาในการจะช่วยฝึกนักเรียนอย่างจริงจัง ทำชวนให้เขารักก้าวหน้า

6. การตั้งคำถาม

- ทุกครั้งของการสอน ครูจะต้องรู้จักใช้คำถามให้ถูกต้องเหมาะสม มีความชัดเจน น่าสนใจ น่าตอบ และมีหลาย ๆ ลักษณะ

7. กฎแห่งความพร้อม

- ทุกต้นชั่วโมง ครูจะต้องดูความพร้อมของนักเรียนว่า เขาเป็นอิสระจากอิทธิพลการเรียนวิชาก่อนหน้าชั่วโมงนี้หรือยัง ครูช่วยสร้างนิสัยได้โดยการทำความตกลงเบื้องต้น และโดยการเข้าห้องเรียนตรงต่อเวลาของครู

- การสร้างความพร้อมต้นชั่วโมง ครูอาจจัดกิจกรรมกิจกรรม และโดยการใช้เทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งอาจใช้อุปกรณ์ เรื่องสนทนา การสร้างหรือยกสถานการณ์

- สำหรับความพร้อมที่ผลจากวุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องมีการสอนซ่อมเสริม และอาจใช้ระบบศิษย์สอนศิษย์บ้างก็ได้ หรือจัดกิจกรรมกลุ่ม ตามความเหมาะสม

- จัดบทเรียนให้มีลำดับพื้นฐานต่อ ๆ กัน จัดเนื้อหาให้ใช้เชื่อมโยงของเก่าของใหม่ การนำไปใช้อย่างสัมพันธ์กัน

8. กฎแห่งผล

- ในการเรียน กิจกรรมที่ทำทุกอย่างควรจะมีจุดหมาย
- ให้ผู้ประกอบกิจกรรมเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการกระทำกิจกรรม
- ให้รู้ว่าจะวัดผลสัมฤทธิ์ของตนอย่างไร เพื่อเขาจะได้ทราบผลแห่งการฝึกหรือกิจกรรมที่ทำในแต่ละครั้ง ได้โดยง่าย

- ครูจะต้องตรวจแบบฝึกหัดให้ไว ละเอียต ประกอบด้วยเกณฑ์และคำชี้แจง คำชม คำติที่มีเหตุผล ตลอดจนมีการให้กำลังใจและข้อแนะนำที่ปฏิบัติได้จริง

- ควรแจ้งผลการตรวจผลงานนักเรียนให้ทุกคนทราบถึงลักษณะงานที่ดีและที่ควรละเว้น และลักษณะที่ครูสนับสนุน เพื่อเป็นแนวทาง ให้เด็กมุ่งทำผลงานให้เป็นที่พึงใจแก่ตนเอง เพื่อน และครู

นอกจากนี้ กรรณิการ์ พวงเกษม (2535, หน้า 43-44) กล่าวถึง การนำความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา มาใช้ในการสอนภาษา ดังนี้

1. ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ เมื่อบทเรียนสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจและสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียน
 2. ครูควรจะเริ่มต้นสอนจากระดับความรู้ของนักเรียน
 3. นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียน และวิธีเรียนต่างกัน
 4. กิจกรรมที่นักเรียนทำจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้
 5. การฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความแม่นยำ และคล่องแคล่วในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่
 6. ครูจะต้องจัดการฝึกให้ซ้ำกันเป็นช่วง ๆ ที่ต่างกันพอสมควร
 7. แต่ละครั้งที่ผู้เรียนฝึกบทเรียน จะต้องรู้ว่าตนกำลังทำสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เกิดความแน่ใจ เมื่อทำพฤติกรรมนั้น ๆ ซ้ำ จะมีการเสริมแรงของพฤติกรรมเกิดเป็นนิสัยใหม่ขึ้น
 8. ผู้เรียนจะต้องรู้ว่าบทเรียนที่ตนกำลังฝึกอยู่นั้นมีความหมายว่าอย่างไร
 9. ในขณะที่ฝึก ผู้เรียนควรรู้ว่ามีกฎเกณฑ์อันใดที่จะยึดถือได้ เพื่อตนจะได้สร้างพฤติกรรมใหม่ขึ้นอย่างถูกต้อง
 10. การเรียนจะต้องนำไปใช้ได้จริง และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้
 11. การถ่ายโยงความรู้มิได้เกิดขึ้นเป็นอัตโนมัติในทุกกรณี ครูต้องคอยช่วยแนะนำหรืออธิบาย
 12. บทเรียนที่ต่อเนื่องกันเป็นบ่อเกิดของการเรียนรู้
- การที่ครูมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับจิตวิทยาการสอนภาษา จะทำให้การสอนภาษาในแต่ละครั้งประสบความสำเร็จ ตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

แนวในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523, หน้า 16) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์เพื่อ
เป็นแนวในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กับความคิดและการใช้ภาษา โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการใช้ภาษาในชีวิตของผู้เรียนด้วย
2. ฝึกให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้มากที่สุด โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ได้เรียนมาเป็นเครื่องมือเรียนรู้ค่าและความรู้ใหม่ทางภาษา ผู้สอนควรเป็นผู้คอยแนะนำชี้ทางให้
3. ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ โดยใช้สื่อการเรียน ตัวอย่างที่ชัดเจน และฝึกฝนการใช้ภาษาตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดีกว่าการให้ท่องจำ
4. ให้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยจัดกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่น่าสนใจและสนุกสนาน
5. ฝึกผู้เรียนให้เป็นคนช่างสังเกตภาษาไทยที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น ในหนังสือและสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบให้ความคิดกว้างขวางขึ้น
6. สร้างเจตคติที่ดีและถูกต้องในการเรียนภาษาไทยและวรรณคดีให้แก่ผู้เรียน โดยฝึกผู้เรียนมีนิสัยชอบสังเกตเกี่ยวกับภาษา เช่น การใช้ภาษาในลักษณะต่าง ๆ บทหรือกรอนที่ไพเราะสุภาพดี สำนวนภาษา ฯลฯ
7. เมื่อผู้เรียนมีข้อบกพร่อง ต้องสำรวจจุดบกพร่องที่แท้จริง เพื่อคิดสอนซ่อมเสริมให้ถูกต้องและเหมาะสม
8. ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างที่ดีทางภาษา เพราะการเรียนภาษาวิธีหนึ่งเรียนด้วยการเลียนแบบ ผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีทางภาษาให้แก่ผู้เรียน และมีลักษณะนิสัยที่เอื้ออำนวยต่อการสอนภาษาให้ได้ผลดี เช่น พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ช่างคิด ช่างสังเกต จดจำสิ่งที่จะนำไปเป็นตัวอย่างทางภาษาให้แก่นักเรียน
9. ต้องประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนทุกระยะ ฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินความก้าวหน้าของตนเองด้วย

นอกจากนี้ ธีรยุทธ เสนียงวงศ์ ณ อยุธยา (2524, หน้า 26) ให้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. การเรียนการสอนภาษาไทย มิได้จำกัดอยู่แต่ในช่วงเวลาภาษาไทยเท่านั้น แต่เด็กสามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้ตลอดจากทุกวิชาและจากประสบการณ์ทุกอย่างของนักเรียนเอง
2. การเรียนการสอนภาษาไทย ต้องสอนทักษะทางภาษาทั้ง 4 ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้สัมพันธ์กันไป เพราะเป็นกระบวนการธรรมชาติของภาษาที่จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันใน 4 ทักษะ
3. การเรียนการสอนภาษาไทย ควรเป็นไปในลักษณะที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ มิใช่เป็นการสอนที่มุ่งให้รู้เนื้อหา
4. การเรียนการสอนภาษาไทยควรส่งเสริมกระบวนการคิดและวิธีแสวงหาความรู้ควบคู่กับการฝึกทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน เพื่อปลูกฝังนิสัยในการคิดหาเหตุผล การแก้ปัญหา ตลอดจนพฤติกรรมกรเรียนด้วยตนเอง
5. การเรียนการสอนภาษาไทย ต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติมาก เพื่อฝึกฝนทักษะทางภาษา
6. การเรียนการสอนภาษาไทย ผู้เรียนจะต้องมีความแตกต่างกัน ในการเรียนรู้ ครูควรหาวิธีช่วยเหลือเด็กที่เรียนช้า
7. การเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียน หลักสูตรกำหนดให้เรียนภาษาไทยกลางเหมือนกันทั่วประเทศ และได้กำหนดจำนวนคำพื้นฐานที่ควรรู้ไว้ในระดับชั้นต่าง ๆ ควรให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง โดยให้สามารถใช้ภาษาไทยกลางสื่อความหมายได้
8. การเรียนการสอนภาษาไทย ควรปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย ให้รู้จักภาคภูมิใจในภาษาไทย จนเกิดความรักภาษาไทยและกระตือรือร้นที่จะรักษาภาษาไทยของเราไว้

สำหรับ ดนัย ไชโยธธา (2534, หน้า 52) ได้กล่าวถึงแนวการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กันกับความคิดและการใช้ภาษา โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้อง
2. ฝึกให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้มากที่สุด โดยผู้สอนเป็นผู้คอยแนะนำชี้ทางให้
3. ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ และฝึกฝนการใช้ภาษาตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
4. ให้ฝึกฝนอยู่เสมอ โดยจัดกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ
5. ฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตภาษาไทยที่ได้พบในหนังสือต่าง ๆ หรือ ในชีวิตประจำวันเพื่อเปรียบเทียบให้ความคิดกว้างขวาง
6. ฝึกให้นักเรียนมีนิสัยชอบสะสมรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาไทย เช่น สุภาษิต บทร้อยกรอง เป็นต้น
7. เมื่อนักเรียนมีข้อบกพร่อง ต้องสอนซ่อมเสริมให้
8. ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการใช้ภาษา เช่น พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน ช่างสังเกต
9. ต้องประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนทุกระยะ พร้อมทั้งฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินความก้าวหน้าของตนเองด้วย

บันลือ พลฤกษ์วัน (2524, หน้า 10) กล่าวถึงแนวการสอนภาษาไทยดังนี้

1. สอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน เพราะในชีวิตประจำวันของเราต้องใช้ทักษะทางภาษาหลายด้านประกอบกัน เช่น ฟังกับคิด คิดกับพูด ฟังกับพูด คิดกับเขียน เป็นต้น การสอนแต่ละครั้งจึงควรสอนให้สัมพันธ์กัน
2. ควรสอดแทรกทักษะภาษาขณะที่มีการเรียนการสอน เพราะภาษาไทยมีความสำคัญต่อการเรียนทุกวิชา
3. สอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น

4. สอนภาษาไทยเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางกายและทางใจ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี

5. เรื่องที่นำมาสอนต้องมีความหมายต่อผู้เรียน ควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็กก่อน เรื่องที่ไกลตัว

จากแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย สรุปได้ว่า ในการสอนภาษาไทยให้เกิดการเรียนรู้ต่อผู้เรียนนั้น ครูจะต้องดำเนินการสอนทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ให้สัมพันธ์กัน โดยอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอ ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือในการปฏิบัติ เพื่อฝึกทักษะและมีการตรวจสอบวัดผลอย่างต่อเนื่อง

กรณีการ พวงเกษม (2535, หน้า 17-30) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทั้ง 4 ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ให้สัมพันธ์กับความคิด
2. ให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเอง
3. ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง
4. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางภาษาอย่างสม่ำเสมอ
5. ให้นักเรียนฝึกตนเองให้เป็นคนช่างสังเกต
6. ให้นักเรียนได้แก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง
7. ให้นักเรียนประเมินผลความก้าวหน้าของตนเอง
8. ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการทำงานร่วมกับผู้อื่น
9. ให้นักเรียนเห็นตัวอย่างที่ดีทางด้านภาษา
10. ให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนภาษาไทยและวรรณคดี

นอกจากนี้ นราวัลย์ นุสพันธ์ (2526, หน้า 153) ได้เสนอกิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. การให้เด็กกระทำด้วยตนเอง
2. การค้นคว้ารวบรวม เช่น รวบรวมคำประสม ประโยค สำนวน ภาษิต ที่น่าสนใจ
3. การเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนการสอน เช่น ออกไปศึกษาหรือทำงานนอกห้องเรียน การจัดทัศนศึกษา การฟังเทศน์
4. การแสดงออกเป็นรายบุคคล เช่น การรายงานหน้าชั้น การร้องเพลง การเล่านิทาน
5. กิจกรรมบันเทิง เช่น การร้องเพลงร่วมกัน การเล่นเกม
6. กิจกรรมฝีมือหรือกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การทำหุ่นจำลองตัวละคร การแต่งคำประพันธ์
7. กิจกรรมสาธิต เช่น การแสดงท่าทางละคร การอ่านทำนองเสนาะ
8. กิจกรรมกลุ่ม เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การค้นคว้าทำงาน
9. กิจกรรมโสตทัศนศึกษา ได้แก่ การนำอุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่มาประกอบการสอนเพื่อเรียกร้องความสนใจ เช่น การจัดฉายภาพยนตร์ สไลด์
10. กิจกรรมการวัดและการประเมินผล เช่น การทดสอบปากเปล่า การซักถามเป็นรายบุคคล การสอนข้อเขียน

วิธีสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้ที่ดี

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรย์ (2523, หน้า 141-185) ได้เสนอแนะวิธีการที่ควรนำมาใช้ในวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การบรรยาย
2. การอภิปราย
3. การสาธิต

4. การแบ่งกลุ่มค้นคว้า
5. การแบ่งกลุ่มระดมความคิด
6. การแบ่งกลุ่มทำงาน
7. การค้นคว้าเป็นรายบุคคล
8. การสอนเป็นรายบุคคล
9. การแสดงบทบาทสมมติ
10. การใช้เพลงและเกมประกอบการสอน
11. การใช้บทเรียนสำเร็จรูปหรือศูนย์การเรียนรู้
12. การใช้สถานการณ์จำลอง
13. การสอนเป็นคณะ

การผลิตและการใช้สื่อการสอน

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523, หน้า 32) ใช้คำว่า สื่อการเรียน ซึ่งหมายถึงวัสดุ อุปกรณ์และเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2525, หน้า 364) กล่าวว่า สื่อการสอน คือสิ่งที่ครูใช้ประกอบบทเรียน ทำให้บทเรียนแจ่มแจ้งขึ้น น่าสนใจ สื่อการสอนมีหลายชนิด อาจเป็นหนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านประกอบ แผนภูมิ แผนที่ บัตรคำ ภาพ หุ่นจำลอง เทปบันทึกเสียง ประกอบแผ่นใส สไลด์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ ภาพยนตร์ ของจริง ฯลฯ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 108) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผู้ฟังได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม การสาธิต เกม การทดลอง) ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ (อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะ และค่านิยม) และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชอร์ส (Louis Shores, 1975 อ้างใน ประทวน กลิ่นพินิจ, 2539, หน้า 26) กล่าวว่าสื่อการสอนคือเครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมาย จัดชั้นโดยครูและนักเรียนเพื่อเสริมการเรียนรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิด จัดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นีลัมสตริป รูปภาพ แผนที่ ของจริง และทรัพยากรจากแหล่งชุมชน สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ ที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ทั้งยังช่วยให้การสอนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ประเภทของสื่อการสอน

เกอร์ลาช และอีลี (Gerlach and Ely, 1979, pp.247-250 อ้างใน ศิริวงศ์ พยอมแย้ม, 2533, หน้า 69-70) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาพถ่าย ภาพพิมพ์ และภาพที่มีอยู่ในหนังสือ สไลด์ นีลัมสตริป และภาพโปร่งใส ฯลฯ
2. การบันทึกเสียง ได้แก่ สื่อบันทึกเสียงไว้ เช่น แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง แถบเสียง ในฟิล์มภาพยนตร์ และเทปโทรทัศน์ เป็นต้น สื่อประเภทนี้จัดเป็นวัจนวัสดุ
3. ภาพเคลื่อนไหว ได้แก่ ฟิล์มภาพยนตร์ และเทปโทรทัศน์
4. โทรทัศน์
5. ของจริง สถานการณ์จำลองและหุ่นจำลอง (Real Things, Simulation and Models)
6. การสอนแบบโปรแกรมและคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Programmed and Computer Assisted Instruction)

ประกาศรี สิทอำไพ (2524, หน้า 204) ได้กล่าวถึงประเภทของสื่อการเรียนการสอนดังนี้

1. สิ่งพิมพ์ (Printed Material) ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสืออุเทศ หนังสืออ่านประกอบ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เอกสารแผ่นปลิว วัสดุกราฟิกลื่น ๆ

2. เครื่องมือหรืออุปกรณ์การสอน (Audio-Visual Equipment) เครื่องฉายภาพ (Projected Material) อุปกรณ์ถ่ายทอดเสียง (Transmission)

3. วัสดุอุปกรณ์ (Audio-Visual Material) ได้แก่ สิ่งที่ใช้ประกอบการสอนได้ เช่น ทุนจำลอง ทุนกระบอก ลูกโลก กระดาน ชอล์ก ป้ายนิเทศ บัตรคำ แผนภูมิ รูปภาพ ฯลฯ

4. สถานที่ การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น ไปทัศนศึกษา การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ฯลฯ

5. วิทยากร ผู้ใช้สื่อการเรียนการสอน พูด อธิบาย การซักถาม การอภิปราย ฯลฯ

6. วิธีการ คือ วิธีสอนซึ่งถือเป็นประติมากรรมของมนุษย์ วิธีการนี้รวมทั้งที่ใช้อุปกรณ์ในการเรียนการสอนทุกระดับชั้น แม้ว่าครูจะเลือกใช้วิธีการสอนแบบใดก็ตาม หากในการสอนแต่ละครั้งครูได้ใช้สื่อประกอบการสอนก็จะช่วยให้บทเรียนน่าสนใจ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนนี้ บำรุง กัลลเจวิญญ และ ฉวีวรรณ กินาวงค์ (2527, หน้า 245-246) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมความสนใจ
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ
4. ทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกัน
5. อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย
6. แสดงความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ
7. ทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ได้ยิ่งขึ้น
8. แสดงส่วนลึกลับให้เข้าใจดี
9. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทาง และขนาดได้
 - (1) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวเร็ว ช้าลงได้
 - (2) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้า เร็วขึ้นได้

- (3) นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้
- (4) นำสิ่งที่อยู่ไกล ๆ มาศึกษาได้
- (5) ย่อสิ่งที่ใหญ่ให้เล็กได้
- (6) ขยายสิ่งที่เล็กให้ใหญ่ได้
10. ช่วยประหยัดเวลาในการสอน
11. ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง
12. ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากมายในเวลาอันน้อย ๆ
13. ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ถูกต้อง
14. ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถาวร
15. ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า เรียนได้รวดเร็ว
16. ช่วยเปลี่ยนเจตคติ
17. ช่วยส่งเสริมการคิดและแก้ปัญหา

การเลือกใช้สื่อการสอน

วาสนา ชาวหา (2533, หน้า 17-18) ได้กล่าวถึง การพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) สื่อที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนจะต้องทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
2. ประสิทธิภาพ (Productivity) ผู้เรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมาก แสดงว่าสื่อการสอนนั้นก่อให้เกิดประสิทธิผลสูง
3. ประหยัด (Economy) สื่อที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงการลงทุนทั้งด้านทุนทรัพย์ แรงงาน ความคงทนถาวร และระยะเวลาในการใช้งาน ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องพิจารณาเลือกสื่อที่คุ้มค่าที่สุด

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรษ์ (2523, หน้า 221-222) ได้กล่าวถึง การเลือกใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สรุปได้ว่าการเลือกสื่อการสอนต้องสอดคล้องกับเรื่องและวัตถุประสงค์ เหมาะสมกับระดับอายุ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจของนักเรียน ตลอดจนเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ช่วยประหยัด เวลา เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ราคาไม่แพง ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวางและเกิดมโนทัศน์ ได้ง่าย

สื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

ศุภวัฒน์ ชื่นชอบ (2524, หน้า 82) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอน ภาษาไทยไว้หลายลักษณะของการใช้ ดังนี้

1. ประเภทสิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ เอกสารประกอบหลักสูตร หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือพิมพ์ รูปภาพ แผนที่ จุลสาร วารสาร บทความ พจนานุกรม ฯลฯ
2. ประเภทวัสดุกราฟิก ได้แก่ แผนภูมิ แผนภาพ บัตรคำ บัตรภาพ ภาพเคลื่อนไหว ตาราง ภาพและอักษร ฯลฯ
3. ประเภทของจริง เช่น ผลไม้ ดอกไม้ ภาชนะ และเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ
4. ประเภทของจำลอง เช่น กะบะทราย ตุ๊กตา หุ่นนิ้วมือ หุ่นสวมหัว หน้ากาก ดอกไม้จำลอง หุ่นจำลอง ฯลฯ
5. ประเภทเครื่องเสียง วิทยุ เทปเพลง แผ่นเสียง ฯลฯ
6. ประเภทที่นักเรียนสร้างขึ้นหรือรวบรวมขึ้นภายใต้การแนะนำของครู เช่น สมุดภาพ ประมวลคำตายาก พจนานุกรมภาพ หนังสือประจำชั้น สมุดบัญชีคำ บทร้อยกรองง่าย ๆ ปริศนา คำทาย บทละครสำหรับเล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ

การผลิตและจัดหาสื่อการสอนวิชาภาษาไทย ยังเป็นภาระหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนภาษาไทยที่จะต้องผลิตและจัดหาประกอบการสอนในแต่ละครั้ง และส่วนหนึ่งของสื่อการสอนอาจได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มโรงเรียนและสถาบันการศึกษาที่ครูสังกัดอยู่ แต่การที่ครูภาษาไทยได้รู้จัก แสวงหาสื่อการสอนจากแหล่งต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ครูภาษาไทยได้มีสื่อการสอนเพิ่มมากยิ่งขึ้น สัจจรัต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรย์ (2533, หน้า 225-226) ได้เสนอแนะการหาสื่อจากแหล่งต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ครูภาษาไทย ควรเก็บสะสมรูปภาพจากปฏิทิน นิตยสารที่มีขนาดใหญ่พอสมควร
2. จากบทความหนังสือพิมพ์ประจำวัน
3. ครูภาษาไทยอาจขอความร่วมมือจากครูศิลปะ
4. ขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดจัดแนะนำวิธีใช้ห้องสมุด หรือจัดทำหนังสือประกอบการค้นคว้าทำรายงานให้แก่นักเรียน
5. ให้นักเรียนสะสมสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ เช่น สมุดภาพ ภาพถ่าย ภาพวาด เป็นต้น
6. ครูภาษาไทยจัดทำป้ายนิเทศไว้ในห้องเรียน สำหรับติดภาพ บทความ คำขวัญ สุภาษิต บทหรือกรอน ข่าวดังประจำวัน เป็นต้น
7. ครูภาษาไทยอาจจะขอยืมหรือขอสื่อการสอนจากบริษัท องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ เช่น ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาของหน่วยราชการ สถานทูต สำนักข่าวสารของประเทศต่าง ๆ หอสมุดแห่งชาติ หน่วยงานนิเทศจังหวัด แหล่งวิชาการอื่น ๆ
8. ครูภาษาไทยอาจจะแลกเปลี่ยนการใช้สื่อการสอนกันระหว่างโรงเรียน
9. ครูภาษาไทยอาจนำสื่อมวลชนมาใช้ในการเรียนการสอน
10. ครูภาษาไทยติดต่อขอสื่อการสอนจากสถาบันผลิตครูที่ให้บริการสื่อการเรียนการสอน

การวัดผลประเมินผล

ความหมายของการวัดผลประเมินผล

กรมวิชาการ (2523, หน้า 62) ให้ความหมายของการวัดผล การประเมินผล ว่า การวัดผล หมายถึง การใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การสอบถาม การใช้ข้อสอบเก็บรวบรวมข้อมูลมากำหนดคะแนน มากน้อยลดหลั่นกันตามลำดับความสามารถ และ "การประเมินผล หมายถึง การนำเอาผลของการวัดมาพิจารณา เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่า สูงกว่าเกณฑ์-ต่ำกว่าเกณฑ์ หรือ เก่ง-อ่อนปานกลาง"

จำนง พรายแย้มแช (2529, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนด หรือหาปริมาณแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือแทนพฤติกรรมหรือสมรรถภาพของบุคคล โดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัด และผลของการวัดจะออกมาเป็นตัวเลขนหรือคะแนนว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด

สมหวัง นิริยานุวัฒน์ (2523, หน้า 116) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผล หมายถึงการกำหนดค่าที่เป็นจำนวนตัวเลขเพื่อแทนคุณสมบัติของวัสดุสิ่งของหรืออื่น ๆ ตามกฎเกณฑ์ของคุณสมบัติเหล่านั้น ซึ่งในการวัดทางการศึกษาเขามาวัดในสิ่งที่เป็นนามธรรม จึงจำเป็นต้องอาศัยการวัดทางอ้อมและวิธีการวัดเป็นไปด้วยความซับซ้อน

สุภาพ วาดเขียน และ อรพันธ์ โกชนดา (2524, หน้า 3) ได้กล่าวถึง การวัดผลไว้ว่า การวัดผลเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ หรือบุคคล ตามความมุ่งหมายที่จะสอนวัดและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ ผลที่ได้จากการวัดจะเป็นตัวเลขหรือหน่วยที่ใช้แทนลักษณะนั้น ๆ ได้ ซึ่งเป็นการวัดด้านปริมาณ

วิเชียร เกตุสิงห์ (2517, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวนหรือปริมาณ ซึ่งจำนวนหรือปริมาณนั้นมีความหมายแทนพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ปริมาณอะไรก็ตามที่ได้มา และเป็นคำตอบของคำถามที่ลงท้ายด้วยคำว่า "เท่าไร" ถือเป็นสิ่งที่ได้จากการวัดผล

อนันต์ ศรีโสภณ (2525, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผล หมายถึง การกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์เข้ากับวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่เป็นตามกฎ

จากความหมายของการวัดผลประเมินผลที่เน้นการศึกษา ได้กล่าวมานั้น พอสรุปได้ดังนี้ คือ การวัดผลประเมินผล หมายถึง กระบวนการประเมินค่า หรือจำแนก เพื่อตัดสิน ประเมินค่าในสิ่งที่ต้องการจะวัดโดยอาศัยเครื่องมือในการวัดที่ได้มาตรฐาน

ประเภทของการวัดผลและประเมินผล

กรอนลันด์ (Gronlund, 1976 อ้างใน สมหวัง บุญสิทธิ์, 2523 หน้า 14) แบ่งประเภทของการวัดผลประเมินผล เป็น 2 ประเภท

1. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ระหว่างการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาข้อมูลและสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวทางการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครู สำหรับนักเรียนข้อมูลที่ได้อาจเป็นแรงเสริมให้ใคร่เรียนรู้เพื่อความสำเร็จในการเรียน และช่วยบอกถึงข้อผิดพลาดทางการเรียนที่ควรแก้ไข สำหรับครูจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอนและจัดกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ เพื่อช่วยในการสอนซ่อมเสริม การประเมินผลแบบนี้โดยมากจะกระทำการทดสอบเมื่อจบบทเรียนหรือจบเรื่องที่เรียนแต่ละครั้ง ข้อสอบที่ใช้เป็นข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง

2. การประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เพื่อดูว่าการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ผลที่ได้จะใช้ในการประเมินค่าผลการเรียนของนักเรียน

ธรรมชาติของการวัดผลทางการศึกษามีความซับซ้อนและคลาดเคลื่อนได้ การวัดผลทางการศึกษาที่ติดต่อกับปัญหาเรื่องนี้ให้มาก การวัดผลต้องสนองจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ สนองปรัชญาการศึกษา และอื่น ๆ ซึ่งลักษณะที่ติดของการวัดผลทางการศึกษานี้ วิไลรัตน์ เพชรรัตน์ (2535, หน้า 62-64) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายไว้ชัดเจน ความมุ่งหมายของการวัดผลเป็นส่วนสำคัญ ต้องระบุให้ชัดเจนว่า ต้องการจะวัดอะไรบ้าง มากหรือน้อย มีอะไรเป็นเกณฑ์มาตรฐาน
2. ความเที่ยงตรง ต้องวัดให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ถ้าจะวัดคุณลักษณะใดก็วัดได้ตามนั้น แสดงว่ามีความเที่ยงตรงในการวัด ความเที่ยงตรงทางการศึกษามี 4 ชนิด คือ
 - 2.1 ความตรงตามเนื้อหาวิชา
 - 2.2 ความตรงตามโครงสร้าง
 - 2.3 ความตรงตามสภาพ
 - 2.4 ความตรงตามการพยากรณ์
3. ความเชื่อมั่น การรายงานผลการวัดเป็นที่เชื่อถือได้ หากมีการวัดซ้ำหรือใช้วิธีการอื่น ใช้เครื่องมืออื่นมาวัด ได้ผลตรงกัน เชื่อได้ มั่นใจได้ ถ้าวัดอีกครั้ง ผลแตกต่างจากครั้งแรกมาก แสดงว่าเชื่อถือไม่ได้
4. อำนาจจำแนก ต้องมีอำนาจจำแนกสูง คือ วัดแล้วสามารถแยกคนออกจากกันได้ แยกความแตกต่างกันได้
5. ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดทั้งหมด โดยคัดเลือกกลุ่มเอาเฉพาะที่สำคัญ ไม่ถามปลีกย่อยเกินไป ถามให้ทราบความคิดเห็น การใช้เหตุผลวิเคราะห์วินิจฉัย และนำความรู้ที่เรียนมาแล้วไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
6. ความยากพอเหมาะ ความยุ่งยากในการวัดผลมีมากมาย แต่ความยากที่แปลงคุณลักษณะออกมาเป็นตัวเลข เป็นสิ่งที่กำลังกล่าวถึง เครื่องมือที่ใช้วัดยากหรือง่ายเกินไป จะเกิดการผิดพลาดไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ายากเกินไปจะหมดกำลังใจที่จะร่วมมือ หากง่ายเกินไปจะเดาหรือเบื่อหน่าย ไม่อยากร่วมมือได้เช่นกัน ความยากพอเหมาะ ถ้าเป็นแบบทดสอบต้องให้ยากง่าย ปานกลาง คือ มีทั้งผู้ทำได้และทำไม่ได้
7. ความเหมาะสม มีความเหมาะสมทุกด้าน ทั้งด้านการสร้างเครื่องมือที่ไม่ยุ่งยาก ราคาไม่แพงมาก นำไปปฏิบัติได้ง่าย ตรวจสอบผลและนำผลมาวิเคราะห์โดยไม่ยุ่งยากมากนัก มีประสิทธิภาพสูง รวมถึงด้านอื่น ๆ ที่อาจมี ซึ่งเมื่อประเมินรวมกันทั้งหมดแล้ว เครื่องมือวัดนั้นต้องมีความเหมาะสมในทุก ๆ ด้านด้วย จึงจะถือว่าเป็นเครื่องมือวัดที่ดี

สุภาพ วาดเขียน และ อรพินธ์ โภชนดา (2518, หน้า 18-20) กล่าวถึง ลำดับชั้นในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์เฉพาะ
2. สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาวิชาและพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ด้านความรู้, ทักษะ และทัศนคติ
 - ก. ด้านความรู้ แบ่งเป็น 6 ระดับ คือ ความรู้, ความเข้าใจ, การนำไปใช้, การวิเคราะห์, การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
 - ข. ด้านทัศนคติ เป็นความรู้สึกและอารมณ์ เช่น ความสนใจ, ทัศนคติ, ความซาบซึ้ง, คุณค่าและความประทับใจ
 - ค. ด้านทักษะ การรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า การจัดองค์ประกอบเข้าด้วยกัน และการกำหนดลักษณะจากคุณค่าที่ซับซ้อน

วิธีประเมินผลการเรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 14-16) ได้กำหนดกระบวนการขั้นตอน และวิธีการประเมินผลการเรียน แล้วนำไปปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนและวิธีการสอนของครู สรุปได้ดังนี้

1. แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมิน เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ เกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน
2. จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ
3. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน ซึ่งวิธีการประเมินผลก่อนเรียนมีหลายวิธี เช่น การสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูลผลการเรียนที่ผ่านมา ผู้สอนต้องเลือกวิธีการให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่จะประเมิน

4. ระหว่างภาคเรียน ให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ตรงจุดประสงค์การเรียนที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนและเพื่อประเมินผลการผ่านจุดประสงค์

5. เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาค โดยให้เลือกประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในภาคเรียนนั้น

จุดประสงค์ในการวัดผลและประเมินผลการสอนภาษาไทย

1. เพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ทางภาษาไทยของนักเรียนที่ตนจะสอนว่า มีความรู้เดิมมากน้อยเพียงใด เป็นการทดสอบก่อนที่จะลงมือสอน การทดสอบแบบนี้จะช่วยให้ครูได้ทราบว่าเด็กนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถทางภาษาในด้านใดมากน้อยเพียงใด เมื่อครูทราบพื้นฐานความรู้ของนักเรียนแล้ว จะได้สามารถเริ่มสอนได้ถูก

2. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสามารถทางภาษาของนักเรียนเอง ในกรณีนี้หากโรงเรียนใดมีโครงการที่จะจัดสอนภาษาไทย โดยวิธีแบ่งเด็กตามความสามารถก็อาจจะทำได้

3. เพื่อวัดพัฒนาการและสัมฤทธิ์ผลในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนว่า ได้มีความก้าวหน้าและเกิดการเรียนรู้ขึ้นมากน้อยเพียงใด

4. เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบว่าการสอนของตนมีประสิทธิภาพหรือไม่มากน้อยเพียงใด จะได้ปรับปรุงการสอนให้ประสบผลดียิ่งขึ้น

5. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเป็นระยะ ๆ เป็นการทราบความก้าวหน้าและจุดบกพร่องของตนเอง และปรับปรุงวิธีการเรียนของตนเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

6. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้พิจารณาว่านักเรียนแต่ละคนมีข้อบกพร่องทางการเรียน ภาษาไทยในด้านใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ช่วยแก้ไขและสอนซ่อมเสริมให้ดีขึ้น

7. เพื่อสร้างความสนใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนภาษาไทย

8. เพื่อทราบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาไทย และหาทางช่วยเหลือให้นักเรียนให้นักเรียนมีเจตคติดีขึ้น

9. เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทยของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาในด้านการเลือกวิชาเรียนในสาขาวิชาภาษาไทยต่อไป

10. เพื่อปรับปรุงวิธีการทดสอบและข้อทดสอบให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

(สมถวิล วิเศษสมบัติ, 2525, หน้า 207-208)

หลักการวัดผลภาษาไทย

เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูควรวัดหลักการใหญ่ ๆ ที่จะวัดผลวิชาภาษาไทย 3 ประการ คือ

1. การวัดความสามารถในการอ่านวรรณคดี การวัดความสามารถด้านนี้ควรมุ่งวัดความสามารถในการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากข้อความที่อ่านจนสามารถแปลความหมาย ตีความ และวิเคราะห์ความสำคัญ ตลอดจนความสัมพันธ์ของข้อความนั้น ๆ ข้อความที่นำมาให้อ่าน อาจจะเป็นแบบร้อยแก้ว ร้อยกรอง บทละคร คำสนทนา หรือแม้แต่รูปภาพก็ได้

2. ความสามารถด้านศัพท์และการสะกดตัว สมรรถภาพด้านนี้ หมายถึงความเจ็บคมิในการเข้าใจความหมายของคำในด้านต่าง ๆ จนอาจเรียกได้ว่าเป็นความรู้ซึ่งในภาษา อันเป็นความสามารถพื้นฐานอย่างหนึ่งของวิชานี้ ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียน

3. วัดความสามารถในการเขียนและหลักภาษา สมรรถภาพด้านนี้เป็นขอบข่ายการสังเคราะห์ของสมอง โดยนักเรียนจะต้องนำความรู้ ความสามารถหลายชนิดมาผสมผสานกับความสามารถในการเขียน ซึ่งได้แก่ความสามารถในการจัดลำดับคำ หรือกลุ่มคำในประโยค และการใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องกับความหมายที่ต้องการ เป็นต้น (ศรีวิไล ดอกจันทร์, 2523, หน้า 114-115)

การวัดผลและประเมินผลวิชาภาษาไทยมีขอบเขตกว้างขวาง และมีวิธีการหลายวิธี เพื่อให้การวัดมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถวัดได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ครูภาษาไทยจึงควรใช้วิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธี ซึ่ง สมถวิล วิเศษสมบัติ (2525, หน้า 208-209) ได้เสนอวิธีวัดผลการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. การถาม-ตอบปากเปล่า ขณะที่การสอนดำเนินไป หรือเมื่อการสอนเนื้อหาตอนนั้นเสร็จสิ้นลงแล้ว ครูอาจถามคำถามปากเปล่าให้นักเรียนตอบ เป็นการวัดผลว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ ข้อสำคัญควรถามนักเรียนหลาย ๆ คน และมีคำถามหลาย ๆ คำถาม จะได้ครอบคลุมเนื้อหาที่ได้เรียนไปทั้งหมด

2. การสอบปากเปล่า นอกจากการสอบข้อเขียนแล้ว การสอบปากเปล่าก็เป็นวิธีการที่อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งครูสามารถใช้วัดผลการสอนภาษาไทยได้ เพราะนอกจากจะเป็นการวัดผลทางด้านเนื้อหาแล้ว ก็ยังเป็นการส่งเสริมความสามารถในการพูดจาโต้ตอบของนักเรียนอีกด้วย

3. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ครูได้รู้จักนักเรียนที่ตนเองสอนดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาที่เรียนไป และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านภาษาต่าง ๆ ครูจะได้สังเกตเห็นการใช้ภาษาของนักเรียนอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้นจะทำให้ครูได้ทราบพฤติกรรมของนักเรียนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย เช่น เจตคติของนักเรียนที่มีต่อภาษาไทย อุดมคติและค่านิยมต่าง ๆ ผลจากการสัมภาษณ์นั้นครูภาษาไทยอาจบันทึกไว้ และใช้สำหรับประกอบการพิจารณาผลการเรียนภาษาไทยร่วมกับวิธีการอื่น ๆ ได้

4. การสนทนา การสนทนาอย่าง เป็นกันเองกับนักเรียน จะช่วยให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนที่ตนเองสอนดียิ่งขึ้น การสนทนานั้นนอกจากจะเป็นการพูดคุยกันเกี่ยวกับความรู้ลึกลับนึกคิดของนักเรียนเกี่ยวกับทางด้านภาษาไทยแล้ว ควรจะได้สนทนากันอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาภาษาไทยที่ได้เรียนไปด้วย ระหว่างที่สนทนานั้น จะทำให้ครูพอที่จะประเมินผลได้ว่านักเรียนมีความเข้าใจเรื่องที่เรียนไปแล้วหรือไม่ นอกจากนั้นอาจจะจัดให้นักเรียนสองคนออกไปสนทนากันหน้าชั้น เป็นการซักถามและอธิบายถึงเนื้อหาวิชาตามที่ครูได้มอบหมายได้ไปศึกษาค้นคว้า

มา หรืออาจสนทนากันเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนไปแล้วก็ได้ ครูก็สามารถวัดผลได้ว่านักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่สนทนามากน้อยเพียงใด

5. การอภิปราย ในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น การอภิปรายก็เป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกและทัศนะต่าง ๆ จะเป็นการเปิดอภิปรายทั่วไป (open discussion) การอภิปรายแบบปาฐกถาหมู่ (Symposium) การอภิปรายเป็นคณะ (panel discussion) หรือการอภิปรายซักถาม (colloquy) ก็ตาม ครูสามารถที่จะจะสังเกตความสามารถในการพูด มารยาทในการพูด ความเป็นคนใจกว้าง การยอมรับและการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันครูก็จะได้ทราบว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาภาษาไทยที่นักเรียนกำลังอภิปรายกันนั้นมากน้อยเพียงใด มีอะไรที่ครูจะต้องสอนเพิ่มเติมหรือปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

6. การประชุมกลุ่มย่อย การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มจะเป็นกลุ่มละประมาณ 3-5 คน หรือ 10-15 คน เพื่อให้นักเรียนอภิปรายระดมความคิด ช่วยกันแก้ปัญหาหรือตั้งเกณฑ์ในการอ่านออกเสียง การพูดที่ดี นักเรียนจะมีรายงานกลุ่มมาเสนอต่อชั้น ทั้งนี้เป็นในรูปรายงานปากเปล่า และรายงานการประชุมที่เน้นข้อเขียน วิธีดำเนินการและผลการประชุมของนักเรียน จะช่วยให้ครูประเมินผลการสอนได้เป็นอย่างดี

7. การสังเกต ครูควรที่จะได้สังเกตการใช้ภาษาไทยของนักเรียน ในขณะที่นักเรียนร่วมกิจกรรมทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และควรที่จะได้จดบันทึกไว้ด้วยว่า นักเรียนมีความสามารถหรือมีข้อบกพร่อง สมควรที่จะได้รับการแก้ไขในด้านใดบ้าง หรือหลังจากที่ได้เรียนบทเรียนภาษาไทยไปแล้ว เช่น ลักษณะนาม การใช้บุรพบท กับ แก่ แต่ ต่อ นักเรียนใช้ได้ถูกต้อง หรือใช้ภาษาไทยด้วยความระมัดระวังขึ้นกว่าเดิมบ้างหรือไม่

8. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การใช้แบบสอบถามนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง นักเรียนจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย และเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการ

สอนภาษาไทย และเสนอข้อคิดต่าง ๆ ของตนด้วย ในบางกรณีครูก็อาจสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการใช้ภาษาไทยของนักเรียน เช่น การค้นคว้าจากพจนานุกรม การใช้เวลาว่าง ในด้านการฟังการอ่าน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

1. เมื่อนักเรียนไม่แน่ใจว่าคำใดคำหนึ่งสะกดถูกหรือไม่ นักเรียนควรทำอย่างไร
 - ก. ถามเพื่อน
 - ข. ถามบิดามารดา
 - ค. เปิดพจนานุกรม
 - ง. บ่อยให้ผ่านไป
2. ในเวลาว่างนักเรียนชอบทำอะไรมากที่สุด
 - ก. ฟังเพลง
 - ข. ดูโทรทัศน์
 - ค. อ่านหนังสือ
 - ง. ทำการฝีมือ

9. การให้นักเรียนทำรายงานเสนอผลการค้นคว้า รายงานนี้อาจจะเป็นรายบุคคลหรือทำเป็นกลุ่มก็ได้

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2523, หน้า 105) ได้เสนอแนะวิธีการวัดผลวิชาภาษาไทยดังนี้
 หลักภาษา ควรแบ่งไว้ในเรื่องการนำไปใช้หรือทักษะมากกว่าความรู้หรือความจำ เพราะการสอนหลักภาษาก็เหมือนกับการสอนวิชาศีลธรรม การที่นักเรียนรู้ทฤษฎีมาก แต่นำไปใช้ไม่เป็น ก็ย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

ดังนั้น การออกข้อสอบไม่ควรถามว่า หลักการใช้เครื่องหมายวรรคตอนมีอะไรบ้าง หลักการสังเกตคำไทยแท้มีอะไรบ้าง แต่ควรจะเป็นการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนนั้น ๆ การให้ตัดสินคำกลุ่มหนึ่งว่า คำใดเป็นคำไทยแท้เพราะอะไร เป็นต้น

ทั้งนี้ การวัดผลอาจจะวัดจากการเขียน การพูดของนักเรียน โดยเก็บคะแนนไว้บ้างเป็นบางส่วน สอบเฉพาะเนื้อหาที่ไม่อาจวัดได้จากผลงานที่แล้ว ๆ มาเท่านั้น

การใช้ภาษา ควรแบ่งด้านทักษะ ความสามารถในการใช้ภาษา ตลอดจนการสื่อสารให้มากที่สุด คะแนนเก็บควรจะมากกว่าคะแนนสอบหลายเท่าตัว เพราะภาษาเป็นศิลปะ จะวัดผลจากข้อสอบในเวลาจำกัดเพียง 1 ชั่วโมง จะไม่ได้ค่าความสามารถที่แน่นอน และเป็นจริง

วรรณคดี ควรฟังเสียงในเรื่อง ความเข้าใจชีวิต, อารมณ์, เหตุผล และการมีทัศนคติที่เหมาะสม ตลอดจนพิจารณาญาณมากกว่าด้านความจำหรือกฎเกณฑ์ ฉะนั้นข้อสอบวิชาวรรณคดีนี้จะขาดข้อสอบแบบอัตนัยไม่ได้ แต่มิได้หมายความว่าต้องสอบอัตนัยกันในห้องสอบตามตารางสอบทุกครั้งไปไม่ ครูอาจให้เขียน ให้อ่าน เชิงอัตนัยในเวลาเรียน และเก็บคะแนนไว้ก่อนการสอบตามหมายกำหนดของโรงเรียน ย่อมจะทำให้ครูเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนมาอย่างเป็นลำดับ ได้เห็นพัฒนาการทางอารมณ์และสุนทรียภาพของนักเรียนอย่างที่ครูประสงค์

อย่างไรก็ตาม ครูพึงระลึกเสมอว่าการวัดผลภาษาไทย ต้องอาศัยความฉลาด และพิจารณาของครูอย่างมาก เมื่อครูได้ใช้พิจารณาในการวางแผนการสอน จัดการสอน และคิดระบบการประเมินผลไว้ดีแล้ว ครูควรระวังเกณฑ์ ตลอดจนระดับคุณภาพที่ครูจะใช้กับผลงานของนักเรียนแต่ละครั้ง ให้เข้าใจตรงกันทั้งผู้สอน ผู้เรียนเสมอ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถถูกทิศทางที่ครูตั้งเป้าหมายเอาไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย มีดังนี้

สุเมธ สุกิน (2535) ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ (ภาษาไทย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนที่มีนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการสอน ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนและขาดเอกสารที่ใช้เตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน การดำเนินการสอนตามที่เตรียมไว้มีความสำคัญมาก การใช้กิจกรรม การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้ไม่ค่อยได้ผลดีเท่าที่ควร ด้านการใช้สื่อการสอน ครูขาดสื่อการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนมีส่วนจูงใจในการเรียนของเด็ก ด้านการวัดผลประเมินผล ครูผู้สอนเห็นว่ามีผลสำคัญมาก เพราะจะทำให้ครูทราบข้อบกพร่องของตนเอง และทราบข้อบกพร่องของผู้เรียนด้วย

จิรพร รักษาพล (2533) ได้ทำการศึกษา เรื่องการสำรวจสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน ครูภาษาไทยเห็นว่า มีการนำหลักสูตรไปใช้และการดำเนินการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาภาษาไทยมาก ส่วนการจัดด้านหนังสือเรียนครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นสอดคล้องกันว่ามีการจัดดำเนินการมากเช่นกัน

2. ด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นสอดคล้องกันว่ามีการสอนตามระเบียบวิธีการสอนภาษาไทยมาก แต่การนำวิธีสอนไปใช้น้อย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ครูภาษาไทยเห็นว่ามีจัดดำเนินการมาก แต่นักเรียนเห็นว่ามีจัดดำเนินการน้อย

3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่ามีจัดดำเนินการการใช้สื่อการสอนน้อย ส่วนวิธีการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ครูภาษาไทยเห็นว่ามีจัดดำเนินการน้อย

4. ด้านการวัดและประเมินผล ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่า หลักการวัดและประเมินผลและการใช้วิธีการวัดและประเมินผล มีการจัดดำเนินการมาก

5. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่ามีจัดดำเนินการกิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทต่าง ๆ น้อย ส่วนวิธีการวัดผลกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นำไปใช้และการจัดดำเนินการและวางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีการจัดดำเนินการมาก

หทัยรัตน์ ทับพร (2533, หน้า 206-207) ได้วิจัย เรื่องการสำรวจสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน ผู้บริหารและครูภาษาไทยมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดบริการด้านการใช้หลักสูตร มีการปฏิบัติน้อย ส่วนการจัดบริการด้านการใช้หนังสือเรียน ผู้บริหารเห็นว่ามีปฏิบัติมาก แต่ครูภาษาไทยและนักเรียนเห็นว่ามีปฏิบัติน้อย

2. ด้านวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การใช้เทคนิคและวิธีการสอนของครูภาษาไทย มีการปฏิบัติน้อย ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารเห็นว่ามีปฏิบัติมาก แต่ครูภาษาไทยและนักเรียน เห็นว่ามีปฏิบัติน้อย

3. ด้านการใช้สื่อการสอน ผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การใช้สื่อการสอนของครูภาษาไทยมีการปฏิบัติน้อย

4. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีการปฏิบัติน้อย

5. ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหาร ครูภาษาไทย และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีการปฏิบัติมาก

สุภัทรา ชูสม (2536, หน้า 186) ได้ทำการวิจัย เรื่องสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 11 ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย พบว่าผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ ได้ดำเนินการดังนี้ คือ ได้ส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยการส่งครูเข้ารับการอบรม ได้จัดหาหนังสือเรียน ได้ส่งเสริมการจัดห้องเรียนที่เสริมสร้างบรรยากาศการเรียน ได้แนะนำเทคนิคหรือวิธีสอนคือการแบ่งกลุ่มทำงาน ได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเมื่อจบบทเรียน ได้ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยการส่งครูเข้าอบรมการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ได้จัดหาหนังสือพิมพ์ วารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ วิธีการที่ใช้ในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน คือการจัดซื้อวัสดุมาจัดทำเอง ได้ส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียน โดยการจัดหาตำราและเอกสารให้ครูศึกษา ได้ใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลที่กำหนดโดยกลุ่มโรงเรียน ได้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลระหว่างเรียน คือการทดสอบย่อย ได้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการเป็นที่ปรึกษา ได้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีครูและ

นักเรียนเป็นผู้วางแผนและดำเนินการร่วมกัน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นักเรียนให้ความสนใจมาก คือการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางวรรณคดี

ด้านปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย พบว่า ครูภาษาไทยประสบปัญหาในระดับมาก คือการใช้หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่ด้านที่เป็นปัญหาในระดับน้อย คือวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน

จรัญ เกษมสายชน์ (2530) ได้ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งผลการวิจัย พบว่า

1. ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน ครูภาษาไทยเห็นว่า การจัดในการนำหลักสูตรไปใช้ และการดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาภาษาไทยมีการจัดมาก ส่วนการจัดด้านหนังสือเรียนของโรงเรียนมีการจัดน้อย

2. ด้านวิธีสอน ครูภาษาไทยเห็นว่า การจัดด้านการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยมีการจัดมาก ส่วนการนำวิธีสอนไปใช้ในการสอนภาษาไทยมีการนำไปใช้น้อย

3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ครูภาษาไทยเห็นว่า มีการจัดหาสื่อการเรียนการสอน การนำสื่อการสอนไปใช้ประกอบการสอน และการจำกัดในการใช้สื่อการสอนน้อย

4. ด้านการวัดและประเมินผล ครูภาษาไทยเห็นว่า การจัดในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนมีมาก การวัดผลตามขั้นตอนการเรียนรู้ และการนำวิธีวัดไปใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนมีการนำไปใช้มาก

5. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูภาษาไทยเห็นว่า มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อย ส่วนวิธีการวัดผลกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นำไปใช้ และการจัดดำเนินการและวางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีการจัดมาก

6. ด้านการนิเทศการสอน ครูภาษาไทยเห็นว่า มีการได้รับการนิเทศจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการนิเทศ การจัดการนิเทศการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ และการนำวิธีการต่าง ๆ ในการนิเทศไปใช้น้อย

ธีระนุช ทีปะปาล (2530) ได้ทำการวิจัย เรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและครูภาษาไทยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นด้วยมากในเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์วิชาภาษาไทย การศึกษาเอกสารต่าง ๆ และนำไปใช้ในการเรียนการสอน ความเหมาะสมของโครงสร้างของหลักสูตร ลักษณะของเนื้อหารายวิชา บังคับและวิชาเลือกภาษาไทย และประโยชน์รายวิชาเลือก ยกเว้นการจัดบริการทางด้านหลักสูตร และเนื้อหาวิชาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งผู้บริหารเห็นด้วยมาก แต่ครูภาษาไทยเห็นด้วยน้อย
2. ด้านวิธีสอนและกิจกรรม เกี่ยวกับการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ผู้บริหารเห็นว่าครูภาษาไทยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ มาก แต่ครูภาษาไทยเห็นว่าน้อย ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นสอดคล้องกันว่าน้อย
3. ด้านสื่อการสอน ผู้บริหารและครูภาษาไทยเห็นสอดคล้องกันว่า ครูภาษาไทยใช้สื่อการสอนวิชาภาษาไทยน้อย
4. ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งผู้บริหารและครูภาษาไทย เห็นด้วยมาก ในเรื่องวิธีการและเวลาที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

สุมาลี เกียรติทอง (2530) ได้ทำการวิจัย เรื่องการเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทย มัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและหนังสือเรียน ครูภาษาไทยรับรู้ว่ามีโรงเรียนได้ให้บริการทางวิชาการน้อยทุกรายวิชา และครูภาษาไทยมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียนมากทุกรายวิชา
2. ด้านวิธีสอน ครูภาษาไทยมีการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ น้อยทุกรายวิชา การปฏิบัติตามกระบวนการสอน ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติมากทุกรายวิชา เกี่ยวกับการใช้กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนครูภาษาไทยมีการปฏิบัติน้อยทุกรายวิชา
3. ด้านเนื้อหาวิชา ครูภาษาไทยเห็นด้วยมากกว่า เนื้อหาทุกบท ทุกรายวิชามีความเหมาะสม
4. ด้านสื่อการสอน ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน และการจัดหาสื่อการสอนน้อยทุกรายวิชา และครูภาษาไทยรับรู้ว่ามีโรงเรียนมีการจัดหาสื่อการสอนน้อยทุกรายวิชา
5. ด้านการวัดและประเมินผล ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติมากทุกรายวิชา
6. ด้านการนิเทศการสอน ครูภาษาไทยรับรู้ว่ามีศึกษานิเทศก์มีการปฏิบัติการนิเทศด้านต่าง ๆ น้อย ทุกรายวิชา เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนมีการปฏิบัติน้อยทุกรายวิชา

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในสถานศึกษา ยังประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เช่น ปัญหาในด้านหลักสูตร การดำเนินการสอน การใช้สื่อการสอนและการวัดผลประเมินผล